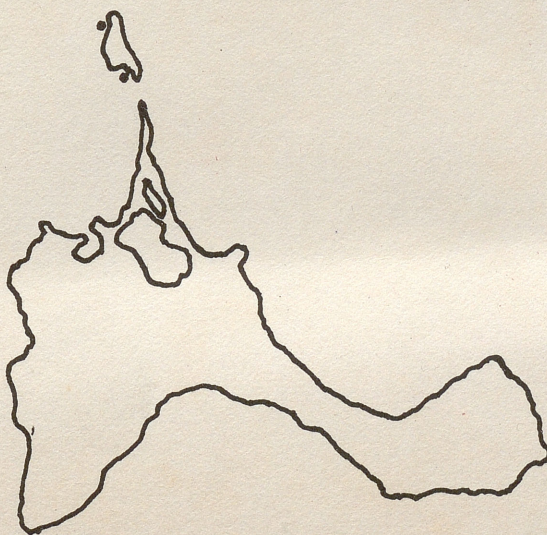

POBLE DE FORMENTERA

OBRA CULTURAL BALEAR

nº
3-1979

INDEX

- Editorial pg. 1-2
- Cròniques pg. 3 - 7
- Tribuna Oberta pg. 8 - 11
- Notes sobre la Flora
de Formentera ... per F.Jackson..... pg. 15 i 16
- Un poema àrab ... per Marià Villangómez.... pg.17
- La nostra llengua pg. 18
- La meua illa ... per F.Escandell pg. 19
- Un conte per F.Escandell pg.20-21
- Una Canço per Jaume Verdera pg.22-24
- Esportsper Jaume Verdera pg.25 -27

El desenvolupament turístic dels darrers anys ha transformat radicalment les estructures econòmiques, socials i humanes de la comunitat formenterera . Al mateix temps que ha modificat substancialment el sistema de vida illenc ha comportat, per altra banda, un creixement urbanístic desmesurat, incontrolat i anarquic que ha afectat de forma molt negativa al nostre medi ambient.

Ha estat un creixement realitzat sense cap tipus de planificació fet d'espatlles al poble i sense comptar per res amb els veritaders interessos dels formenterers . I en l'actualitat començam a patir-ne les conseqüències : ens trobam amb una manca absoluta d'infraestructures, amb una contaminació que esta arribant a límits preocupants , i amb una degradació progressiva del medi ambient .

Potser un dels exemples més clars d'aquesta situació el tenim en l'Estany des Peix. Fins fa uns pocs anys una de les reserves piscícoles més notables del nostre mar i un dels indrets amb més bellesa i interès de les nostres illes . Actualment convertit en una vertadera bassa fètida i insalobre aon van abocar les aigües residuals dels seus voltants . ¿Que se n'ha fet dels acords municipals tendents al seu sanejament i regeneració ? , perquè ara, uns mesos després i quan la temporada turística esta practicament acabada podem comprovar com no tan sols no s'ha pres cap mesura sino que en algunes zones determinades de l'Estany la contaminació s'ha mantingut i a augmentat .

Un dels altres llocs que aquest estiu ha vist augmentar d'una forma considerable el seu grau de contaminació han estat les platges, fins i tot les més allunyades dels nuclis turístics (Illetes, Ses Salines) . Creim que es fa imprescindible realitzar urgentment una vertadera planificació de cara a aconseguir resoldre el problema de les aigües residuals mitjançant una xarxa de depuradores . Això també hauria de servir per a resoldre la problemàtica dels pous negres que avui per avui representa un dels problemes més greus que té plantejats la nostra illa. El nivell

El nivell de contaminació del nostre subsòl i també per tant de les reserves aquíferes esta adquirint cotes d'alta perillositat. Fa uns pocs dies hem tingut notícies de dos nous atemptats al nostre medi ambient : el primer l'enterrament d'unes quantes tones de gasoil en uns terrenys arenosos a la zona del bosc de sa Pujada de la Mola , i el segon la tallada de varis centenars de pins en una zona **gran** importància forestal, situada a la finca de Can Pep Mayans (ses Clotades) prop de la platja de Migjorn , a fi de construir diversos blocs d'apartaments .

¿ Quants d'atemptats més al medi ambient haurem de patir encara els formenterers fins que el municipi es decideixi a posar fi a tanta arbitrarietat ? .

O. C. B.

=====

CRONIQUE

Organitzades per l'Obra Cultural Balear s'han celebrat a Mallorca durant la 1era quinzena del mes d'octubre la XIena edició de les "Festes de Cultura Popular Pompeu Fabra". Aquestes festes foren instituïdes l'any 1968, centenari del naixement de Pompeu Fabra (autor de les Normes ortogràfiques i del Diccionari de la Llengua Catalana) i durant aquests deu anys ha anat recorreguent diferents indrets dels Països Catalans - Ripoll, Montblanc, Granollers, Ponts, Tortosa, Figueres, Andorra, Castelló de la Plana, Vic i Prada del Conflent (Catalunya Nord) - . Enguany s'ha considerat oportú organitzar-les a Mallorca al coincidir amb el 750 aniversari de l'incorporació de l'illa a la cultura catalana amb motiu de la conquesta del rei Jaume I. Igualment s'ha retut homenatge al poeta Marià Aguiló (1825- 1897) una de les figures més destacades de la Renaixença literaria de les Illes i dels Països Catalans, i a mossèn Antoni Mª Alcover (1862-1932) filòleg i primer artífex del Diccionari Valencià-Català-Balear .

En la vetllada de cloenda celebrada al "Teatre Principal " de Ciutat de Mallorca hi intervingueren representants dels diferents territoris dels Països Catalans, i foren concedits els premis convocats per l'anomenada celebració . El premi Jaume I d'investigació dotat amb 100.000 ptes. pel Consell Insular de Mallorca fou otorgat a Joan Mas i Vives pel treball "El teatre a Mallorca en l'època romàntica " . El premi de poesia "Marià Aguiló" dotat amb 50.000 ptes. per l'Ajuntament de Ciutat de Mallorca fou guanyat per Antonina Canilles pel seu "Quadern de conseqüències" .

El premi Antoni Mª Alcover de narrativa dotat amb 50.000 ptes, per l'Ajuntament de Manacor va quedar desert . Finalment el premi Cavall Fort de 15.000 ptes. fou otorgat a Andreu Satorra amb l'obra " Qui matina fa farina " .

Després d'unes setmanes d'interrupció l'O.C.B. ha reanudat el cicle de conferències "Formentera districte electoral " celebrat al local de les Escoles Noves de S. Francesc Xavier. El dia

El dia 20 d'octubre va intervenir el representant d'UCD Enrique Ramòn Fajarnès, conseller del Consell Insular d'Eivissa i Formentera i del Consell General Interinsular ; el qual després d'analitzar detalladament els sistemes electorals, i les diferents circumscripcions, va passar a veure el cas concret de Formentera i comentar breument el tractament que li donen els Avantprojectes d'Estatut fins ara presentats (P.S.M. i P.S.O.E.) Va acabar defensant en nom d'UCD la possibilitat i la necessitat de que Formentera fos districte electoral; i en un futur pròxim inclús pogués tenir el seu propi Consell Insular com a organisme pel seu autogovern .

El cicle va continuar el dia 26 amb l'intervenció dels regidors del PSOE, Bartomeu Ferrer Marí i Miquel Ribas Torres, els quals després de resaltar la gran importancia que té l'autonomia per les Illes Balears, varen destacar que "l'Avantprojecte d'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears" elaborat per la Federació Socialista Balear-PSOE amb la col.laboració i assessorament de destacats especialistes (economistes, juristes etc.) de les Illes, esta basat en les experiències dels projectes base i català intentant aconseguir el màxim possible, sense sobrepassar els límits de la Constitució . Aquest Avantprojecte proposa que el Parlament de les Illes o Gran i General Consell estiga format per 58 diputats, elegits de la següent forma: 7 diputats per Mallorca, 7 per Menorca , 7 per Eivissa i 2 per Formentera. Els altres 35 diputats elegits amb una Zona llista única per totes les illes (i en la qual hi podrien haver-hi representants formenterers) .

Per tant Formentera seria districte electoral contant amb la possibilitat d'elegir 2 diputats . També els 2 regidors del PSOE varen defensar la creació de cara al futur d'un Consell Insular per Formentera. Si això no fos possible de cara a les pròximes eleccions al Consell Insular d'Eivissa i Formentera varen exigir la creació d'una llista pròpia per Formentera .

CRONIQUE

=====

Fa cosa d'uns mesos la majoria municipal UCD-C.D. va acordar sol·licitar la redacció d'unes Normes Subsidiaries i de Planejament pel municipi de Formentera, així com a sol·licitar l'ajuda d'unes 600.000 ptes. que per tal efecte concedia el Consell General Interinsular.

Recentment s'ha celebrat pel Consell Insular d'Eivissa i Formentera un concurs públic per l'adjudicació de les anomenades Normes .Aquest concurs ha estat guanyat pel conegut arquitecte Xavier Magrinyà, destacat membre de la Comissió de Defensa de Ses Salines d'Eivissa i Formentera . Es d'esperar que a partir d'ara es poguè iniciar d'una manera seriosa la planificació urbanística de la nostra illa .

=====

=====

El membre d'Aliança Popular i conseller per Menorca al Consell General Interinsular Manuel Yebra Benavente ha estat condemnat per l'Audiència Provincial de Palma a la pena d'un mes i un dia d'arrest major i 6 mesos i un dia de presidi menor (amb la corresponent inhabilitació per a desempeñar càrrecs públics durant la condemna) pels delictes d'apropiació indeguda i talò sense "fondos" .

=====

=====

Es celebraran el passat dia 12 d'octubre les tradicionals festes de la Mare de Déu del Pilar a la Mola . Cal destacar la nombrosa assistència de gent com ja ve sent habitual els darrers anys.

Llàstima que els actes celebrats no tinguessin l'esplendor i la relevància d'altres anys . Perquè? ens preguntam nosaltres .

A l'ambient festiu del dia, una pregunta anava de boca en boca ,¿ perque no s'ha convidat a cap dels nostres balladors i sonadors ?, les respostes també eran contundents en el públic....

=====

=====

El ple del Consell General Interinsular celebrat el passat dia 29 d'octubre acordà instar a la Subsecretaria d'Aviació Civil la construcció d'un heliport a Formentera .Esperam que aviat poguè fer-se realitat aquesta vella aspiració dels formenterers de tenir un medi d'evacuació urgent de malalts i ferits greus .

=====

Durant els dies 21 al 27 s'ha celebrat a Eivissa el "Vè Curs Eivissenc de Cultura", dedicat a un tema monogràfic de gran actualitat, el Decret de Bilingüisme. Hi han participat ponents de tots els Països Catalans. Paralelament s'han celebrat diverses sessions de cinema en català .En el proper numero donarem una ampla i detallada informació dels diversos actes d'aquest importantíssim Vè Curs Eivissenc de Cultura .

=====

COMUNICAT DEL GRUP DE REGIDORS DEL P.S.O.E.

El grup de regidors del PSOE volem manifestar la nostra opinió en qualitat de titulars de la Comissió informativa de Cultura, respecte a alguns actes culturals celebrats durant el mes d'Octubre .

En primer lloc, la nostra més enèrgica protesta i la nostra més severa crítica a la forma d'actuar de la Comissió Organitzadora de les Festes del Pilar 1979 .

No admetem que es convidin alguns grups folklòrics d'Eivissa i no s'hi convidi a l'únic grup folklòric de Formentera i els pregam que ens manifestin públicament els motius que els dugueren a adoptar aquesta actitud, ja que no voldríem ser fatalistes però pronosticam que si no s'aclara el que ha passat l'any que ve no hi aniran ni els grups d'Eivissa ni, tampoc el de Formentera, per uns mínims principis de solidaritat, el qual seria molt lamentable ja que aniria en detriment d'una festa popular de gran tradició.

En quan a l'actuació del grup de Teatre que va actuar a la plaça de l'església de Sant Francesc Xavier el dia 12 d'Octubre representant l'obra del gran comediògraf Molière (1622-1673) "El metge a garrotades " hem de dir que no la podem valorar amb propietat perquè no som crítics teatrals però a nosaltres personalment ens va agradar i la seua interpretació ens va parèixer excel·lent.

Volem fer unes aclaracions referents a aquest grup de teatre que va venir a Formentera i que estava compost per unes trenta persones .

1) El grup depèn totalment del Ministeri de Cultura. L'Ajuntament no va fer gestions per que venguessin aquí. Ara be, ens alegrem molt de que hagin vingut .

2) Varen actuar a la plaça de l'església per iniciativa pròpia, no seguint ordres de l'Ajuntament i cap organisme haguera posat cap objecció si haguessin decidit representar l'obra a La Mola, aprofitant que era la festa del Pilar .

3) Tambè tenien previst representa l'obra "Don Duardos" i així estava anunciat en els cartells, però necessitaven un lloc cobert, i després de rebutjar el cinema parroquial pel seu deplorable estat, varen considerar que el lloc més apropiat era l'esglèsia de Sant Francesc Xavier. No varen poder representar l'obra perquè tant el pàrroc titular com el substitut D. Josep Costa Guasch els varen denegar el permís .

Aquest fet de per si es perfectament comprensible però es dona la casualitat de que feia uns dies el Bisbe d'Eivissa havia concedit permís per a representar la mateixa obra a algunes esglésies parroquials d'Eivissa .

GRUP DE REGIDORS DEL P.S.O.E.

COMUNICAT D'U.G.T.

A l'U.G.T. li agradaria que la gestió municipal de Formentera es realitzàs el més aviat possible entre totes les forces polítiques allí representades i que a mes contàs amb el suport de les restants entitats, sindicats, associacions etc. de l'illa. Així a més d'aconseguir una autèntica harmonia entre tots, creariem un ambient adequat a fi de poder debatre totes les propostes presentades pels diferents grups en un marc d'interès i col.laboració mutua, posant sempre tan d'interès amb el que es refereix a grup com amb el que es tracta de l'illa; a la vegada quedaria totalment excluit qualsevol tipus de populisme tant a nivell individual com de grup.

Si tenim en compte que durant les campanyes electorals els partits prometien intentar resoldre els mateixos problemes bàsics. Ara nos trobam bocabadats de que quan hi ha que ~~ajuntar~~ **ajuntar esforços**, quan hi ha que fer realitat tot lo que es prometia, es perdí el temps en l'estira i afluixa d'uns senyors que donen a entendre que l'Ajuntament es seu, es d'ells , i dels que qui ells volen, oblidant-se d'acometre la gestió i solució de tots els problemes que patim tots els formenterers .

Davant tots aquests fets que es contradiuen uns i els altres podem afirmar que estan jugant amb el poble de Formentera. Perque no podem comprendre-ho d'altre manera que en els primers mesos de gestió en un Ajuntament democràtic es prenguin postures partidistes i individualistes, i s'oblidi el fet més important que es Formentera i tota la seua problemàtica.

Finalment pensam que la valoració del treball i el bon fer de les persones o dels partits la deu d'haver de fer el poble, els ciutadans, i per això dependria del que es faci en benefici de tots i no d'uns pocs.

Saluts socialistes!

U.G.T.

=====

SOMNIS

Quan era petit tenia uns grans desitjos de conèixer Barcelona, València, Ciutat de Mallorca etc. Cada dia somiava amb un viatge a una d'aquestes popoloses ciutats. M'encantava escoltar les contarelles dels mariners venguts de l'altra costat de la mar, professió que llavò era obligada de molts formenterers. Si em deixaven ficar-me en la conversa els feia mil preguntes sobre aquell mon, per a mi, fantàstic. Llavò la televisió encara no ens duia a casa les imatges.

Anys més tard, per raó de la meua feina he visitat en moltes ocasions les ciutats dels meus somnis, he pogut apreciar les seues coses bones, els seus avantatges i també la seua part negativa, aquesta cada dia més accentuada per la remor, la contaminació, la falta d'espai, etc. Basti veure amb quina il·lusió esperen els seus moradors que arribi la fi de setmana per sortir al camp i respirar aire pur. Quina gran desil·lusió la de moltes famílies que somiaven amb la ciutat, com jo quan era petit, enlluernades per l'atractiu màgic que ofereixen les grans urbs.

Que els al.lots somiin no és dolent, àdhuc crec que els al.lots han de somiar el que és més greu es que somiin les persones majors i si aqueixes ocupen càrrecs públics i les seues decissions influeixen en la vida dels demás resulta encara més greu.

¿ Millorarà la nostra vida quan l'illa sigui un conglomerat de ferro i ciment, les nostres carreteres una caravana de cotxes i el nostre port, convertit en port esportiu, ple de iots ? ¿ Que serà de Formentera el dia que estiguin contaminades les aigües subterrànies? les seues conseqüències són imprevisibles .Crec que les persones majors amb responsabilitats ciutadanes haurien de deixar de somiar .

JOSEP MARTÍ i SERRA

=====

CONGRÉS EUROPEU DE PROFESSORS

A darrers de maig de 1979 és va celebrar a Bonn-Bad Godesberg un congrés de dos dies de duració, organitzat pel comitè Sindical Europeu de professors, el tema va esser "Condicions de treball dels professors d'Europa ".

Hi varen assistir 60 delegats dels 8 països de la "Comunitat Econòmica Europea" (tots a excepció d'Italia que no hi va poder participar) .

I l'informe que varen elaborar es el següent :

DATS DE LES CONDICIONS DE TREBALL DELS PROFESSORS D'EUROPA

<u>Nacions</u>	Hores de classe a la		Alumnes per	Edat de	
	setmana .			classe.	Jubilació
	<u>Minim</u>	<u>/" Maxim</u>	<u>Mitja</u>	<u>Minima/Maxim.</u>	
AUSTRIA	19	24	25'5	60	65
BELGICA	8	26	22'5	50	65
DINAMARCA	24	27	17	60	67
FRANÇA	15	27	26'1	55	65
ANGLATERRA	21	22	30	50	65
PAISOS BAIXOS	23	29	23'2	60	65
IRLANDA	22	25	26	55	65
LUXEMBURG	21	27	16'9	60	65

ALEMANYA	23	29	28	62	65
SUISSA	22	30	23'6	55	65

Creïm que després de mirar aquestes dades no cal fer gaires comentaris, tan sols cab recordar que a Espanya, tenim un mínim de 25 hores de classe i un màxim de 40 amb l'exclusiva. Que la mitja d'alumnes per classe es normalment de 40 quan no són més i que l'edat de jubilació es de 70 anys. Creïm que amb aixó esta dit tot, per veure clarament que estam totalment subdesenvolupats en materia educativa .

=====

COMUNICAT DE L'ASSOCIACIÓ DE PARES DE B.U.P.

El passat dilluns dia 29 l'Associació de Pares d'Alumnes de B.U.P de Formentera va adreçar la següent petició a l'Ajuntament de Formentera :

SR. D.ANTONI CALAFAT MAYANS
PRESIDENT DE LA CORPORACIÓ MUNICIPAL

Excelentíssim Senyor :

Els sotasignants, en representació de l'Associació de Pares d'Alumnes de Segon Ensenyament de imminent legalització, ens dirigim a Vè. pregant-li que l'Ajuntament de Formentera es digni tramitar davant el Consell Insular d'Eivissa i Formentera la present sol.licitud .

Fassam a exposar la situació actual :

- 1) El nombre d'alumnes que assisteixen a classes de B.U.P. s'ha triplicat en relació al curs passat .
- 2) Es donen classes de 1er, 2on i 3er curs, amb una plantilla de 7 professors .
- 3) Hi ha 4 professors amb dedicació exclussiva, amb l'aggravant de que un mateix professor dona classes de varies assignatures i a cursos diferents. Conseqüentment han de rebre un salari digne. La resta dels professors la constitueixen diferents professionals d'altres àrees que completen els tres cursos de B.U.P. al donar classes d'algunes assignatures que no cobreixen els profe-

professors a dedicació exclussiva; la seua feina, com és natural també ha de remunerar-se justament .

4) Actualment cap dels professors cotitza a la Seguretat Social amb el que en alguns casos (la majoria) no tenen cap tipus de cobertura en cas de malaltia o accident .

5) Hi ha manca de material tan imprescindible com es una petita biblioteca amb llibres de consulta .

Per al pròxim curs els locals que s'utilitzen actualment seran ded tot insuficients, ja que s'incrementarà el nombre de cursos i el nombre d'alumnes. Conseqüentment hi haurà que adquirir nous locals .

6) Un càlcul econòmic aproximat per a cubrir un mínim de necessitats, és el següent : Sous : 4.200.000 pts; Seguretat Social: 800.000 pts.; Material: 500.000 pts. .El qual representa un total de : 6.000.000 pts. .Es la quantitat que sol.licitam per al present curs, fins que el centre tengui caràcter oficial, una vegada que es reconeixi com a centre adherit a l'Institut Santa Maria d'Eivissa .

Consideram que la nostra petició és condició indispensable per que el poble de Formentera tengui les mateixes facilitats que la resta de comunitats que integren l'Estat Espanyol per a accedir i participar en la vida política, econòmica, cultural i social com senyala la Constitució al seu article 9-2 .

Que Déu guardi la seva vida molts anys

Formentera a 25 de octubre de 1979

ASSOCIACIÓ DE PARES DE **SEGON** ENSENYAMENT
DE FORMENTERA

=====

=====

COMUNICAT DE L'UNIO DE PAGESOS

En el nostre darrer article avisavem de l'intent d'introduir, de forma oficial, el sistema de distribució per "cupos" del gas-oil necessari per l'Agricultura i exposavem al mateix temps els motius del nostre descontent i oposició a aquest sistema.

Però, tot i això, aquest ha estat el que ha prevalgut, aprovat pel Consell de Ministres.

Ara s'els hi darà als pagesos unes "cartilla de agricultor" per a tenir dret a aquestos "cúpos". Als secretaris de les càmares s'els hi ha enviat instruccions per tal de que actualitzin (posin al dia) el cens agràri amb l'extensió de les finques i el conreu respectiu per adjudicar els "cupos".

Nosaltres EXIGIM que això es fassi de forma transparent i comptant en tot moment amb els propis interessats, i que no es fassi a porta tancada com desgraciadament es solen fer aquestes coses.

UNIO DE PAGESOS DE FORMENTERA

Hi ha que tenir en compte des del principi d'aquest estudi que es l'lei inflexible de la Natura el cobrir fins al darrer bocinet de terreny amb arbres sempre que sigui possible, per a protegir la terra del fort sol d'estiu i de les violentes pluges de l'hivern. Només quan l'home surt a escena s'inverteix aquesta llei, i amb dràstiques conseqüències com més endavant veurem.

Així idò, aquella illa que va ser Formentera, va estar coberta de bosc i densament ombrajada amb un nivell d'aigua en el subsol considerablement més alt que ara. Per tant, algunes fonts en els vessants de la Mola, Cap de Barbaria i sa Mirada degueren brollar suauement durant quasi tot l'any.

Es molt difícil d'imaginar una tal Formentera coberta amb tant de bosc però els científics han demostrat que això va ser així.

Aquelles persones que hagin estat en els boscos que hi ha als vessants del Montseny tendran una idea de com era Formentera al principi de la història humana de l'illa. El nom tècnic donat a aquesta mena de vegetació és CLIMAX FOREST el qual vol dir que és l'òptim estat de vegetació en unes condicions climàtiques determinades.

I així s'hauria conservat fins avui si l'home no hagués fet la seua aparició per aquí.

Però naturalment, aquest bosc va ser destruït fa mils d'anys a mida que l'home va anar necessitant fusta per a les seues cases, per als seus vaixells, per a molts d'estris, per fer llenya, i, més endavant per a fer calç viva. Una vegada tallat el bosc, la situació va canviar dràsticament. Al no estar la terra protegida del sol de l'estiu, l'humus i el seu àcid húmic varen desaparèixer ràpidament. Les violentes pluges de l'hivern varen arrastrar molta d'aquesta terra cap a la mar. El resultat va ser que el grau d'evaporació es va incrementar alarmantment, i el nivell de l'aigua va baixar desastrosament. En general la temperatura de l'illa va pujar alguns graus, i el resultat de tot això va ser el fer fugir qualsevol nuvolat de pluja que s'acostàs a l'illa i el de que les plantes amants de l'ombra simplement desapareguessin.

Es possible que sempre hi hagués hagut alguns pins i savines encara existents de restes d'èpoques anteriors, però al canviar,

com hem vist, les condicions i desapareixer aquest bosc primer, es varen extendre fins ocupar totes les terres no cultivades. L'home es va adonar que aquests arbres creixien molt més depressa que els vells arbres de l'antic bosc, i per aixó varen arrabar fins i tot a sembrar només pins per a tenir sempre a mà provisió de fusta per a cobrir les seues necessitats. D'aquesta manera els vells arbres desaparegueren de l'escena i l'illa, altre temps dominada per arbres de fulla ampla, va quedar dominada fins ara pels de la família de les coníferes.

Hi ha un punt molt important que hi ha que tenir en compte: la naturalesa de les coníferes (pins, savines, xiprers, etc.) es tal que enverenen la terra que ocupen mitjançant vessades a través de les seues arrels. Aixó ho fan per a evitar la competició amb altres plantes, i per aquesta raó els cultius dels camps que limiten amb aquests boscos son sempre més pobres. En temps passats aquestes químiques degueren matar també algunes altres espècies de plantes, i avui només aquelles que les toleren poden viure en associació amb els pins.

((continuara))

FRANK JACKSON

No són moltes les restes arqueològiques dels temps musulmans trobades a les Pitiüses, deixant allò que hagi pogut durar de la fortificació de Vila. Entre les importants hi ha, les "dues làpides àrabs de Formentera", de què ens parlà J. Mª Mañà, el qui fou director del museu eivissenc, al núm 1, segona època, de la revista Ibiza (1953). Es tracta de dues esteles sepulcral, una trobada a Can Rita (la Mola) i l'altra a Can Batlet (Portocarraler). Les dues són del començament del segle XI, quan faltava ben poc, ja caigut el califat de Còrdova, perquè Mugahid ibn Yûsuf de Dénia conquistà les illes (1015). Aquestes formaren part de la taifa de Dénia fins que llur valí se'n separà amb la fundació d'independència fou de poca durada, a causa de l'atac a Eivissa i Mallorca de catalans i pisans (1114-1115) i de l'ocupació de les Illes pels almoràvits, immediatament posterior.

Les dades d'aquest quadre històric només tenen la finalitat de situar dins les circumstàncies del seu temps el notable poeta eivissenc del segle XI Idris ibn al-Yamani, també conegut pel sobrenom ben nostre (en la llengua actual tenim el sobrenom Savines) d'al-Sabini. En el meu llibre Eivissa (pàgines 143 i 144) don tota la informació que vaig poder recollir d'aquest cantor de les dargues i d'un dels reis de Dénia. El poema que en coneixem, però, és Els gots que figura a l'antologia Llibre de les banderes dels camps (1253), traduïda al castellà, en prosa, per Emilio García Gómez. Basant-me en la traducció castellana, vaig posar el preciós poemeta, en versos catalans. Ara m'agradria publicar els meus decasíl·labs, precedits de la ja coneguda versió del gran arabista espanyol.

LOS VASOS

Eran peados los vasos cuando vinieron vacíos a nosotros; pero cuando estuvieron llenos de vino puro se aligeraron y estuvieron a punto de volar con lo que contenían, del mismo modo que los cuerpos se aligeran con los espíritus.

ELS GOTS

Eren pesants, els gots, quan a nosaltres
vingueren buits, però quan foren plens
de vi pur es tornaren tan lleugers,
que cuidaren volar amb el contingut,
de manera semblant a com els cossos
s'alleugereixen amb els esperits.

TEORIA GRAMATICAL

Home magre , dona magre

-La vocal neutra ens pot resultar difícil a l'hora d'escriure perquè freqüentment dubtem si s'ha de posar A o E, però ja ens convindrà saber que ,

-A- L'acabament de paraula :

- 1- Generalment s'escriuen amb E els mots masculins. Ex: Metge, home, pare, nostre .
- 2- Generalment s'escriuen amb A els mots femenins, Ex: Dona, cosina, valenta, nostra .

=====

ELS MOTS

EL COS

- EL CAP		la cabeza
- EL CABELL		el pelo
- LA MA		la mano
- EL DIT		el dedo
- EL FRONT		la frente
- LA CELLA		la ceja
- L'ORELLA		la oreja
- EL NAS		la nariz
- LA BOCA		la boca
- LA DENT		el diente
- =====

REFRANYS

- Val més dolent conegut que bo per conèixer
- Ajuda't que Déu t'ajudarà

ENDEVINETA

Un de panxa i un d'esquena
i un damunt i un davall
i remena que remena
quin està més entreball

Formentera, illa bella
ets el meu racô estimat
vegent tan gran meravella
sempre un qued embadocat
Aquests estanys blau turquesa
les platges i tall-serrats
em recorden la infantesa
i faig present el passat
quan bé record les xacotes
i els dies de desfraçats
i aquelles belles al.lotes
amb els mocadors brodats
I quan venia una festa
passant pel camí de missa
fadrins i al.lotes xalestes
rient i fent xerradissa
Ballant la llarga i la curta
i alguna altra si es sabia
i escoltant tambor i flaüta
com tothom s'hi divertia
El present ja no és igual
què hem de fer? Hí estam dins
i han canviat els rituals
d'al.lotes i fadrins
El teu encant, illa meua
no s'ha perdut per aixó
la meua ànima és ben teua
i el meu esperit i cor
Per tot aixó Formentera
mai te voldria deixar
t'anyor quan estic enrera
desitjant només tornar .

DOS QUE ES VOLIEN DESCASAR.....(Recullit per F. ESCANDELL)

Ve't aquí que una vegada hi havia un matrimoni molt mal avengut. Cada dia es tiraven els plats pel cap i de crits no en volguen més; sempre es sentia el mateix :

- Si no fos per tu no m'importaria passar mal de cap, les dones som totes iguals; sempre volen tenir raó .
- Si! qui parla? A l'home que no es bo per a res ni tan sols per a treure un ruc d'un blat .

I sempre la mateixa lletania i sempre tan mal avenguts .

Fins que un dia un veí els digué :

-En lloc de discutir tant, el que han de fer es separar-vos

-Què vols dir ? Respongué el matrimoni

-Que vos descaseu

-Que ens descasem ? I qui ho fa a això?

-Qui ho ha de fer ? El senyor Rector .

No us va casar ell ?

-Si

-Idò ell també vos descasará

I ja els tenim tots dos cap a la Rectoria.

Senyor Rector, veniem perquè ens descasàs.

Be, be , però heu de tornar demà i ben mudats .

L'endemà de bon matí ja eren a cal Rector tots mudats, talment semblava que sortien de la capsa . Es varen esperar que el senyor Rector vengués de dir la missa. Quan tornà i els veié tan arreglats quasi bé no es podia aguantar el riure .

- Ja vos hi heu pensat bé ?

- Si, senyor, si

- Molt bé, ido ara començarem

I el Rector es posa a fer veure que murmurava oracions i amb una verga que tenia, començà a pegar a l'home . Tornà a fer com que degués oracions i garrotada, va garrotada vè .

Els deixà descansar una mica i tornà a mastegar oracions i altra vegada garrotades .

El pobre home ja no hi veia de cap ull i gemegant digué al Rector :

=====

-Senyor Rector, que ha de durar gaire això ?

- Si fins que algú caigui

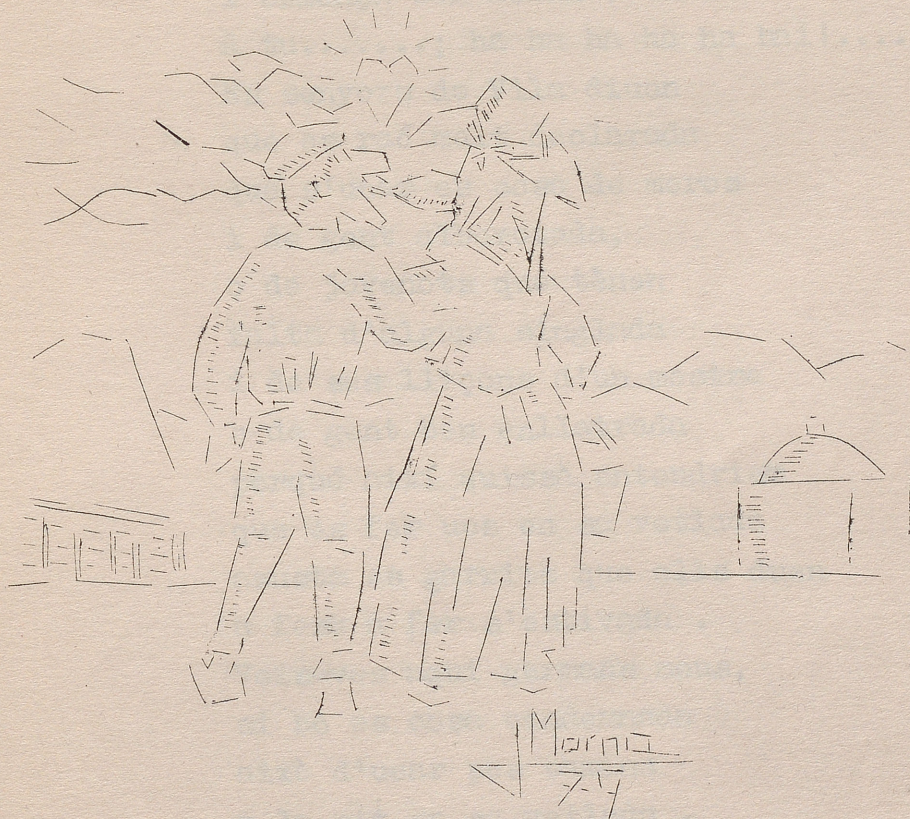
Ell que mirant-se a la seua dona li va dir :

-El millor serà que pleguem, veritat ?

-Si, si anamun-se'n cap a casa

I, de bracet com si no hagués passat res se'n varen anar cap a casa seua .

I mai més tengueren ganes de tornar-se a descasar

UN UC

Cantarem sa cantarel.la
 que tots junts hem practicada
 Acaba amb una ucarel.la
 i comença com acaba .
 A tu.....; ha ha ha ha ha hai!.....
 Es senyors de Vila diuen
 que es raó molt declarada
 que s'ucar es cosa de moros
 i de gent alborotada,
 o de jovenots que tènem
 falta d'alguna singlada
 i de ses lliçons d'un mestre
 o de gent ben enllettrada
 perquè així quissà entendriem
 que es fer ucs en sa vetlada
 asusta es garrits que ells duen
 a fora a fer s'estivada .
 Veis-vos aquí germans meus,
 si hò es cosa condemnada
 això d'ucar pes camins
 a la nit, en sa vetlada .
 Cantarem sa cantarel.la
 que tots junts hem practicada
 Acaba amb una ucarel.la
 i comença com acaba .
 Tenc per es senyors de Vila
 dins es cap cent mil raons
 per dir-los que s'ucarel.la
 no es per armar qüestions,
 ni per promoure una guerra
 ni fer-mos fer eleccions;
 que això, es qui li agrada en menja,
 i es que no , es fema es calçons,

'gafa es camí i s'en va a Vila,
 al carai o a pixar cantons
 Ucáu, germans, que ara prompte
 s'uc tendrà contribucions,
 Cantarem sa cantarel.la
 que tott junts hem practicada
 Acaba amb una ucarel.la
 i comença com acaba.
 Aqueixos senyors de Vila
 tenen es cap molt dolent,
 i no es recorden des "güelos"
 que ucaven contra tot vent,
 tan fos de nits com de dia,
 tott sols o davant sa gent
 i no els afeccionava
 el seu cor, sempre content,
 sentir que també ucava
 sa "güela" vora es torment,
 mentres rentava sa roba
 o duia es manteniment;
 que s'uc sempre demostrava
 que no hi havia avorriment
 ; I ara es queixen i rabien
 quan senten ucar es jovent?
 Cantarem sa cantarel.la
 ...Uca es jove en sa vetlada
 bè de tristor o d'alegria,
 i, molt fluixet, sa donzella
 quan reb es que ell li envia,
 li respon de baix des porxo
 amb un uc per petit que siga;
 també es pastoret quan s'alba
 ja comença a rompre es dia
 com es jaii quan de repent
 li agafa aquesta mania;
 i es al.lots quan duen aigua
 des pou de sa Joveria;

i es batle, que això sí,
ho fa amb tota cortesia;
i "hasta" es vicari ho aprova
darrera la sacristia .
Tots ells fan es ucs que poden
i no fan es que voldrien.
Un senyor d'aquests de Vila
que estàs en naltros voldria
tan sols una temporada,
i es cap d'un any ucaria
més i més fort ell tot sol,
que tota la pagesia .
Cantarem sa cantarel.la
que tots junts hem practicada
Acaba amb una ucarel.la
i comença com acaba .

Recull

JAUME VERDERA

=====

FUTBOL

La S.D. Formentera després d'uns començais bastant negatius, parei que està entrant per bon camí, així ho sembla indicar l'empat aconseguit el passat diumenge 21 en el camp del Felanitx. Ara tan sol falta que la ratxa segueixi i el Formentera pogui mantenir la categoria, cosa que tots els formenterers desitjam .

TENIS

El C.T. Formentera de mà del seu president i delegat Mariano Castelló està fent una feina digne de tot elogi. Ja que si fa escassement un més que varen fer un Torneig contra el GRASSOPERS, equip suís de gran qualitat, ara fa uns pocs dies en varen prepara un altre contra un equip alemany, i si bé fins ara han estat els estrangers els que han guanyat, hem de esperar, que en les pròximes confrontacions, la victòria siga pels nostres jugadors ja que els progressos dels jugadors locals són ben evidents .

FUTBOL-SALA

Els propers dies 3 i 4 de novembre començarà la lliga de Futbol-Sala, que aquest any té com a novetat la presència d'equips infantils, filials dels equips seniors .

En total hi ha 8 equips seniors que són: LA SAVINA , H.LA MOLA, PENYON, MAZINGER , GLOBER'S , COSMITOS , SA RAVAL i XISPES ; i els equips infantils són : LA MOLA, MAZINGER , GLOBER'S, COSMITOS XISPES i OLIMPIC . El passat dijous 25 d'octubre es va celebrar el sorteig i el calendari va quedar així :

CALENDARI DE LLIGA DE FUTBOL-SALA TEMPORADA 1979-80

<u>JORNADA 1</u>				<u>JORNADA 2</u>	
LA SAVINA	0	GLOBER'S	0	MAZINGER	LA SAVINA
MAZINGER	4	XISPES	4	SA RAVAL	GLOBER'S
SA RAVAL	2	COSMITOS	18	PENYON	XISPES
PENYON	0	LA MOLA	10	LA MOLA	COSMITOS

JORNADA 3

SA RAVAL	MAZINGER
PENYÒN	LA SAVINA
LA MOLA	GLOBER'S
COSMITOS	XISPES

JORNADA 4

PENYÒN	SA RAVAL
LA MOLA	MAZINGER
COSMITOS	LA SAVINA
XISPES	GLOBER'S

=====

JORNADA 5

LA SAVINA	XISPES
GLOBER'S	MAZINGER
SA RAVAL	LA MOLA
PENYÒN	COSMITOS

JORNADA 6

LA SAVINA	SA RAVAL
GLOBER'S	COSMITOS
MAZINGER	PENYÒN
XISPES	LA MOLA

=====

JORNADA 7

LA SAVINA	LA MOLA
GLOBER'S	PENYÒN
MAZINGER	COSMITOS
SA RAVAL	XISPES

=====

=====

També es va constituir el comitè de Futbol-Sala que es reunirà tots els dimarts a les 7h.

Totes aquestes activitats són possibles gràcies a la gran col.laboració que hi ha per part dels equips i sobretot a la gran ajuda de la S.D. Formentera cap als infants .

=====

=====

ESCACS (Ajedrez)

Es imminent la creació del club d'Escacs Formentera. Ja que ara mateix un grup de persones aficionades a aquest esport estan redactant els estatuts del mencionat club, esperam que dins poques dates el C.E. Formentera, siga una altra activitat dins el camp esportiu de Formentera .

=====

=====

CURSET DE DARDS

Es més proper es celebrarà a Formentera una demostració pública de "dards". Esperam que aquesta activitat serveixi per dur endavant uns quants clubs a la nostra illa . Tota la reglamentació

ESPORTS

p. 2

esta a la Delegació d'Esports de Formentera -Centre Social Es Molí- just davant les pistes de Tennis .

=====

CURSET DE TIR AMB ARC

Els dies 13, 14, 15 i 16 del mes de Novembre es celebrarà al col·legi de Sant Francesc Xavier de Formentera una demostració de Tir amb arc .Hi actuarà el campió de Balears. Aquesta activitat ha estat promoguda per la Delegació d'Esports de Formentera i totes les inscripcions per aquest curset es poden fer a la mencionada Delegació o bé al mestre D. Joan R. Masdeu a Sant Ferran de ses Roques.

=====

JOCS ESCOLARS

Al marge del Futbol-Sala ja esmentat ,esta previst per aquest començar el Volei, esport que fins ara practicament no ha estat practicat. La delegada de Volei Na Pilar Castelló esta disposada a no regatetjar esforços per a dur aquest esport endavant .

=====

DELEGACIÓ D'ESPORTS

La Delegació d'esports de Formentera esta situada en el "Centre Social es Molí" al costat de les pistes de tenis .De moment l'horari es el dimarts i el divendres de 5 a 7'30 h. de la tarda .

JAUME VERDERA i VERDERA

